

Osobne slobode i prava u Ustavu Republike Hrvatske

Periša, Kristian

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:560896>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-18**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI UPRAVNI STUDIJ

Kristian Periša

Osobne slobode i prava u Ustavu Republike Hrvatske

Završni rad

Šibenik, rujan 2023.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI UPRAVNI STUDIJ

Osobne slobode i prava u Ustavu Republike Hrvatske

Završni rad

Kolegij: Ustavno pravo

Mentor: mr.sc. Krešimir Nimac nasl. v. pred.

Student: Kristian Periša

Matični broj studenta: 1219062978

Šibenik, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Kristian Periša student Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG_0506999370056 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom diplomskom stručnom studiju Upravnom studiju pod naslovom: Osobne slobode i prava u Ustavu Republike Hrvatske isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 11. rujna 2023.

Student/ica:

OSOBNE SLOBODE I PRAVA U USTAVU REPUBLIKE HRVATSKE

KRISTIAN PERIŠA

kperisa@vus.hr

Pravo na osobnu slobodu nedvojbeno je jedno od najvažnijih ljudskih prava, a smatra se i najstarijim ljudskim pravom. Građanska i politička prava su klasa prava koja štite slobodu pojedinaca od kršenja od strane vlada, društvenih organizacija i privatnih osoba. Ona osiguravaju pravo na sudjelovanje u građanskom i političkom životu društva i države bez diskriminacije i represije. Ustav je najviši Zakon koji propisuje na koji način je potrebno štiti ljudska prava i interese. Kada je riječ o slobodama, tada je naglasak na tome da niti jedna osoba ne može drugoj osobi uskratiti slobodu, jer u tom slučaju dolazi do pojma uhićenja te o razlozima za uhićenje neke osobe, odnosno za oduzimanje slobode. Unatoč definiranim pravilima i postupcima svjedoci smo čestih kršenja prava kada je riječ o uhićenju te pretrazi i postupanju s dokazima.

(37 stranica / 1 slika / 5 tablica / 20 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u digitalnom repozitoriju Knjižnice Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: osobne slobode, Ustav, kršenje osobnih sloboda, uhićenje

Mentor: mr.sc. Krešimir Nimac nasl. v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu dana:

PERSONAL FREEDOMS AND RIGHTS IN THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF CROATIA

KRISTIAN PERIŠA

kperisa@vus.hr

The right to personal freedom is one of the most important human rights, and it is also considered the oldest human right. Civil and political rights are a class of rights that protect the freedom of individuals from being violated by foreign governments, social organizations, and private individuals. They ensure the right to participate in the civil and political life of society and the state without discrimination and repression. The Constitution is the highest law that prescribes how human rights and interests must be protected. When it comes to freedoms, the emphasis is on the fact that no person can deny another person their freedom, then we come to the concept of arrest and what are the reasons for arresting a person, that is, for depriving him of his freedom. Despite defined rules and procedures, we witness frequent violations of rights when it comes to arrests, searches and handling of evidence.

(37 pages / 1 figures / 5 tables / 20 references / original in Croatian language)

Thesis deposited in Polytechnic of Šibenik Library digital repository

Keywords: personal freedoms, the Constitution, violation of personal freedoms, arrest

Supervisor: mr.sc. Krešimir Nimac nasl. v. pred.

Paper accepted:

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE.....	3
3. ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA.....	9
3.1. Osobne i političke slobode i prava	11
3.1.1. Postupanje s uhićenikom.....	15
3.1.2. Pretraga informatičkih uređaja.....	24
4. ZAKLJUČAK.....	33
POPIS SLIKA I TABLICA	35
POPIS SLIKA.....	35
POPIS TABLICA	35
LITERATURA	36

1. UVOD

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, poznatija kao Europska konvencija o ljudskim pravima, otvorena je za potpisivanje u Rimu 4. studenog 1950., a stupila je na snagu 3. rujna 1953.¹ Bio je to prvi instrument koji je dao snagu određenim pravima navedenim u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima čineći ih obvezujućima.

Pravo na osobnu slobodu nedvojbeno je jedno od najvažnijih ljudskih prava, a smatra se i najstarijim ljudskim pravom.

Građanska i politička prava su klasa prava koja štite slobodu pojedinca od kršenja od strane vlada, društvenih organizacija i privatnih osoba. Ona osiguravaju pravo na sudjelovanje u građanskom i političkom životu društva i države bez diskriminacije i represije. Ustav je najviši Zakon koji propisuje na koji način je potrebno štiti ljudska prava i interese.

Glavni cilj ovog rada je definirati što su osobne slobode i prava te na koji način su navedeni pojmovi tumačeni u Ustavu te na koji način Ustav štiti osobna prava i slobode. Vrlo često se događa da se prilikom provođenja kaznenog postupka povrijede osobna prava i slobode okrivljenika/uhićenika. Radom se želi povezati Ustav i Zakon o kaznenom postupku te uvidjeti koje radnje je potrebno poduzimati i na koji način kako osobne slobode i prava ne bi bili ugroženi. Također, radom se želi prikazati „moderni“ problem, a to je korištenje tehnike, odnosno koja je uloga elektroničkih dokaza, na koji način oni mogu utjecati na samu istragu te kako je potrebno postupati s elektroničkim dokazima. Pitanja koja su formulirana prilikom istraživanja:

- što su ljudska prava,
- što su osobne sloboda i prava,
- što je Ustav te na koji način je formiran,
- koje deklaracije su prethodile stvaranju Konvencije o zaštiti ljudskih prava,
- koliko su prava zaštićena tijekom provođenja kaznenog postupka,
- na koji način se prikupljaju dokazi imajući na umu zaštitu osobnih sloboda te

¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN Međunarodni ugovori br. 18/97., 6/99. - proč. tekst, 8/99 - ispr., 14/02., 1/06. i 13/17,

https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/KONVENCIJA_ZA_ZASTITU_LJUDSKIH_PRAVA_I_TEMELJNIH_SLOBODA_s_izmjenama_i_dopunama_iz_PROTOKOLA_br._15.pdf

- koja je uloga elektroničkih dokaza.

Rad je strukturiran u četiri poglavlja, uključujući uvod i zaključak. Uvod upoznaje čitatelja s temom te glavnim problemima rada kao i strukturom. Drugo poglavlje pruža osnovne informacije o Ustavu Republike Hrvatske, kako je nastao te što ga sačinjava.

Treće poglavlje pruža uvid u samu srž rada, upoznaje nas sa zaštitom ljudskih prava i sloboda, točnije definira što su osobne i političke slobode i prava te na koji način se potrebno odnositi prema njima. Treće poglavlje analizira sam postupak postupanja s uhićenikom te koja prava uhićenika je potrebno poštivati. Poseban dio trećeg poglavlja odnosi se na pretragu informatičkih uređaja - upoznaje nas s terminom elektroničkih dokaza, značajem elektroničkih dokaza kao i načinom na koji je potrebno postupati prilikom pretraživanja informatičkih uređaja okrivljenika. Treće poglavlje nas također upoznaje sa softverom koji omogućuje pretraživanje informatičkih uređaja.

Četvrto poglavlje iznosi sažete zaključke provedenog istraživanja.

2. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE

Ustav je temeljni akt konstituiranja države i društva. Pravna znanost polazi od razlikovanja ustava u materijalnome i formalnome smislu. Pod ustavom u materijalnom (sadržajnom) smislu razumijeva se sustav temeljnih pravila o ustroju javnih vlasti, te statusu i pravima građana, koje ima svaka država.²

U formalnom smislu, ustav je najviši temeljni zakon države, izraz suverenosti naroda koji donošenjem ustava odlučuje o ustroju političkog života i pravnog poretka zemlje s kojim moraju biti usklađeni svi akti i postupci javne vlasti i građana.

Ustav je konstituiran u engleskom jeziku još u 14. stoljeću kao riječ koja označava utvrđeni zakon ili običaj. Potječe od latinskog *constitutus*, participija prošlog od *constituere*, što znači "postaviti", što se temelji na slaganju prefiksa *com-* ("sa, zajedno, zajednički") s glagolom *statuere* ("postaviti ili postaviti").³

Kada je riječ o ustavnom sudstvu u Republici Hrvatskoj, ono je uvedeno 1963. godine, a Ustavni sud je počeo s radom 1964. godine. Ustavno sudstvo u Republici Hrvatskoj podijeljeno je u dva povijesna razdoblja:

- ustavno sudstvo u bivšoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: SR Hrvatska) od 1963. do 1990. godine - razdoblje kada je Hrvatska bila jedna od šest federalnih jedinica (republika) bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljnjem tekstu: bivša SFRJ);
- ustavno sudstvo u Republici Hrvatskoj nakon 1990. godine - razdoblje nakon stjecanja samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske.⁴

² Hrvatska enciklopedija, Mrežno izdanje, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=63438> (05.04.2023.)

³ Ibid, (05.04.2023.)

⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> (05.04.2023.)

Ustavno sudstvo u bivšoj SFRJ temeljilo se na federalnom načelu, iz čega je proizašla vrlo opsežna hijerarhija ustavnih i zakonskih odredbi koju su činili;

- savezni ustav
- savezni zakon
- republički ustav i
- republički zakon.

Republičko pravo moralo je biti u skladu s republičkim ustavom, ali i sa saveznim zakonom i saveznim ustavom; republički ustav morao je biti u skladu sa saveznim zakonom i saveznim ustavom, a savezni zakon morao je biti u skladu sa saveznim ustavom.

Imajući u vidu navedenu hijerarhiju pravnih propisa u bivšoj SFRJ, podjela poslova između saveznog Ustavnog suda bivše SFRJ i ustavnih sudova bivših socijalističkih republika koje su ga činile, uključujući i Ustavni sud SR Hrvatske, ovisila je o tome ispituje li se pojedini propis sa stanovišta njegove suglasnosti sa saveznim Ustavom, saveznim zakonom ili drugim saveznim propisom, odnosno s republičkim ustavom, republičkim zakonom ili drugim republičkim propisom.

Prvi višestranački izbori u Hrvatskoj održani su 22. i 23. travnja 1990. godine, u vrijeme dok je Hrvatska još bila federalna jedinica (republika) u sastavu bivše SFRJ. U to vrijeme još je na snazi bio Ustav SR Hrvatske iz 1974. godine i njegove izmjene i dopune. Prvi višestranački Sabor SR Hrvatske (trodomni) konstituiran je 30. svibnja 1990. godine.⁵

Dana 29. lipnja 1990. novi višestranački Hrvatski sabor na sjednici sva tri doma donio je Odluku o pokretanju rasprave o promjeni Ustava Socijalističke Republike Hrvatske, s obrazloženjem da su "odredbe koje izražavaju ideološko jednoulje izbaciti" iz Ustava SR Hrvatske i „zamijeniti ustavnim odredbama koje će primjereno izražavati demokratski, višestranački i republikanski oblik državnog uređenja“.

Dana 25. srpnja 1990. Sabor je na sjednici sva tri doma donio odluku o donošenju Ustava Republike Hrvatske. Istoga dana donesena je i Odluka o proglašenju amandmana LXIV. do LXXV. na Ustav Socijalističke Republike Hrvatske. Amandmanom LXIV. predviđeno je da se u naslovu ispred riječi "Republika Hrvatska" briše riječ "socijalistička". Od 25. srpnja 1990. Državni sabor zove Sabor Republike Hrvatske.⁶

⁵ Ibid, (05.04.2023.)

⁶ Ibid, (05.04.2023.)

Dana 25. srpnja 1990. dotadašnji naziv Ustavnog suda Socijalističke Republike Hrvatske promijenjen je u Ustavni sud Republike Hrvatske.

Dana 22. prosinca 1990. Sabor Republike Hrvatske donio je novi Ustav Republike Hrvatske, koji je – s izmjenama i dopunama – još uvijek na snazi.

Dana 21. veljače 1991. godine Sabor Republike Hrvatske je na sjednici svih triju domova, povodom prijema Rezolucije Parlamenta Republike Slovenije o prijedlogu sporazumnog razdruživanja SFRJ, donio Rezoluciju o Prihvatanju postupka za razdruživanje SFRJ i moguće udruživanje u savez suverenih republika.

Dana 25. travnja 1991., u povodu pregovora o razrješenju državne krize u SFRJ, predsjednik Republike Hrvatske donio je Odluku o raspisivanju referenduma u Republici Hrvatskoj 19. svibnja 1991.⁷ Dana 23. svibnja 1991. predsjednik Republike proglasio je, na temelju izvješća Republičkog povjerenstva za provedbu referenduma od 22. svibnja 1991., da su građani Republike Hrvatske referendumom donijeli sljedeću Odluku:

- Republika Hrvatska, kao suverena i samostalna država, koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih narodnosti u Hrvatskoj, može stupiti u savez suverenih država s ostalim republikama.
- Republika Hrvatska neće ostati u Jugoslavija kao jedinstvena savezna država.

Slijedom navedenog, Sabor Republike Hrvatske donio je 25. lipnja 1991. ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, kojom se utvrđuje da „tim aktom Republika Hrvatska pokreće postupak za razdruživanje iz drugih republika i iz SFRJ. Republika Hrvatska pokreće postupak za međunarodno priznanje. Na istoj sjednici sva tri doma Sabor je donio i Deklaraciju o uspostavi suverene i samostalne Republike Hrvatske.

Utvrdivši da je 7. listopada 1991. istekao rok od tri mjeseca za odgodu primjene Ustavne odluke od 25. lipnja 1991., naloženu Brijunskom deklaracijom, Sabor Republike Hrvatske je na zajedničkoj sjednici svih vijeća od 8. listopada 1991. donio odluku kojom Republika Hrvatska od 8. listopada 1991. raskida javnopravne odnose na temelju kojih je, zajedno s ostalim republikama i autonomijama, konstituirala bivšu SFRJ i uskraćuje legitimitet i legalitet svim tijelima bivše federacije – SFRJ.

Sukladno navedenom, 8. listopada 1991. godine smatra se datumom kada je Republika

⁷ Hrvatski sabor <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/povijest-saborovanja/vazni-datumi/19-svibnja-referendum-o-hrvatskoj-samostalnosti> (05.04.2023.)

Hrvatska razvrgnula sve javnopravne odnose s bivšom SFRJ i postala neovisna i samostalna država.

Dana 5. prosinca 1991. Sabor Republike Hrvatske na zajedničkoj sjednici sva tri vijeća donio je Odluku o izboru sudaca Ustavnog suda Republike Hrvatske, kojom je izabrano 11 sudaca Ustavnog suda. Dotadašnjim sucima Ustavnog suda mandat je istekao 5. prosinca 1991. godine. Novoizabrani suci Ustavnog suda stupili su na dužnost 7. prosinca 1991. godine, danom prisege predsjednika Republike Hrvatske.

Dana 7. prosinca 1991. Jadranko Crnić postao je prvi predsjednik Ustavnog suda Republike Hrvatske. Kao sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske obnašao je dužnost predsjednika Ustavnog suda Republike Hrvatske u dva mandata, do prosinca 1999. godine.

Prva promjena Ustava iz 1990. godine dogodila se krajem 1997. godine kada je donesen Ustavni zakon o promjeni i dopuni Ustava Republike Hrvatske. Ovim izmjenama i dopunama nije promijenjena niti dopunjena nijedna odredba Ustava iz 1990. godine koja je uređivala nadležnost Ustavnog suda. U rujnu 1999. Sabor je donio novi Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.

Druga promjena Ustava dogodila se krajem 2000. godine kada je donesena Promjena Ustava Republike Hrvatske. Tim promjenama Ustava bitno je proširena nadležnost Ustavnog suda, kao i broj sudaca, što je s prvobitnih jedanaest poraslo na ukupno trinaest.⁸

Treća promjena Ustava iz 1990. godine dogodila se početkom 2001. godine, kada je donesena Promjena Ustava Republike Hrvatske. Tom promjenom ustavne odredbe iz 2000. godine, kojima je nadležnost Ustavnog suda temeljno ograničena, proširena je u odnosu na svoju nadležnost u Ustavu iz 1990.

Ovim promjenama Ustava iz 2001. postojeće ustavno nazivlje, u dijelu koji se odnosi na Ustavni sud, usklađeno je s nazivljem iz Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Također, u dijelu koji se odnosi na Ustavni sud, iz postojećih ustavnih odredbi izbrisano je pozivanje na Zastupnički dom i Županijski dom Hrvatskog sabora jer je promjenama Ustava iz 2001. državni parlament preustrojen i predviđen jednodomni (ukinut je Županijski dom, a odredbe koje se odnose na Zastupnički dom zamijenjene su odredbama koje se odnose na Hrvatski sabor).

⁸ Ustavni sud Republike Hrvatske <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> (05.04.2023.)

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora pokrenuo je 2001. godine izmjene i dopune Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.

Četvrta promjena Ustava dogodila se u lipnju 2010. godine kada je donesena Promjena Ustava Republike Hrvatske. Ovim izmjenama uvedena je nova većina zastupnika u Hrvatskom saboru potrebna za izbor sudaca Ustavnog suda. Do tada je većina glasova bila propisana Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (kandidat predložen za suca Ustavnog suda smatrat će se izabranim za suca Ustavnog suda ako je većina od ukupnog broja zastupnika u Hrvatskom saboru glasala za njega). Prema ustavnom rješenju iz 2010. godine odluka o izboru sudaca Ustavnog suda donosi se dvotrećinskom (2/3) većinom glasova ukupnog broja zastupnika u Hrvatskom saboru.⁹

Promjene Ustava iz 2010. predviđaju i ustavni mehanizam za sprječavanje prestanka rada Ustavnog suda: produženje, u iznimnim slučajevima do šest mjeseci, mandata ustavnog suca do stupanja novoizabranog suca na dužnost, ako nakon isteka mandata obnašatelja dužnosti nije izabran novi sudac ili nije preuzeo dužnost.

Peta promjena Ustava proizašla je iz Odluke Hrvatskog sabora o raspisivanju državnog referenduma od 8. studenoga 2013. (Narodne novine, broj 134. od 9. studenoga 2013.). Odluka se temeljila na peticiji za raspisivanje državnog referenduma Građanske inicijative "U ime obitelji" koja je tražila raspisivanje državnog referenduma za izmjenu Ustava uvrštavanjem definicije braka kao doživotne zajednice žene i muškarca. Za raspisivanje referenduma prikupljeno je ukupno 683.948 potpisa birača.

Ovo je bio prvi državni referendum za promjenu Ustava proveden na temelju narodne inicijative za promjenu Ustava. Na referendumu održanom 1. prosinca 2013. donesena je odluka o promjeni Ustava tako da se u njega unese definicija braka kao doživotne zajednice žene i muškarca (novi stavak 2. članka 62. Ustava Republike Hrvatske). Od 37,88 % ukupnog broja birača koji su glasovali na referendumu, 65,87 % (946.433) bilo je za predloženu promjenu Ustava, a 33,51 % (481.534) protiv.

Ustav Republike Hrvatske sastoji se od osam dijelova, a to su:

- Izvorišne osnove
- Temeljne odredbe
- Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda

⁹ Ibid (05.04.2023.)

- Ustrojstvo državne vlasti
- Ustavni sud Republike Hrvatske
- Mjesna, lokalna i područna samouprava
- Međunarodni odnosi
- Promjena ustava

3. ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, poznatija kao Europska konvencija o ljudskim pravima, otvorena je za potpisivanje u Rimu 4. studenog 1950., a stupila je na snagu 3. rujna 1953.¹⁰ Bio je to prvi instrument koji je dao snagu određenim pravima navedenim u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima te učiniti ih obvezujućima.

Prema izvornom sustavu, tri su institucije bile odgovorne za provođenje obveza koje su preuzele države ugovornice:

- Europska komisija za ljudska prava¹¹
- Europski sud za ljudska prava i
- Odbor ministara Vijeća Europe¹².

Svi zahtjevi koje su prema Konvenciji podnijeli pojedinačni podnositelji zahtjeva i države ugovornice bili su predmet preliminarnog ispitivanja Komisije, koja je odlučivala jesu li dopušteni. Ako je pritužba proglašena dopuštenom, a ako nije postignuta prijateljska nagodba, Povjerenstvo je sastavilo izvješće kojim se utvrđuju činjenice i izražava neobvezujuće mišljenje o meritumu slučaja. Povjerenstvo i/ili vlada dotične države tada mogu odlučiti proslijediti slučaj Sudu na konačnu, obvezujuću presudu.¹³ Ako se slučaj ne iznese pred Sud, o tome će odlučivati Odbor ministara.

Kada je riječ o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda Republici Hrvatskoj, taj dio je strogo propisan Ustavom i sastoji se od nekoliko dijelova. To su:

- Osobne i političke slobode i prava
- Gospodarska, socijalna i kulturna prava

Uvjerenje da svatko, na temelju svoje ljudskosti, ima pravo na određena ljudska prava, prilično je novo. Njegovi korijeni, međutim, leže u ranijoj tradiciji i dokumentima mnogih kultura; bio je potreban katalizator Drugog svjetskog rata kako bi se ljudska prava izbacila na

¹⁰ European Court of Human Rights <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights> (06.04.2023.)

¹¹ Više o europskoj komisiji na internetskoj stranici: https://commission.europa.eu/about-european-commission_hr (06.04.2023.)

¹² Više o odboru ministara Vijeća Europe na: <https://www.coe.int/web/cm?> (06.04.2023.)

¹³ Ibid (06.04.2023.)

globalnu pozornicu i u globalnu svijest.

Kroz veći dio povijesti ljudi su stjecali prava i odgovornosti članstvom u grupi – obitelji, autohtonoj naciji, vjeri, klasi, zajednici ili državi. Većina društava ima tradiciju sličnu zlatnom pravilu - *Čini drugima ono što želiš da oni čine tebi*. Hinduistička Veda, babilonski Hamurabijev zakonik, Biblija, Kuran (Koran) i Konfucijevi Analekti pet su najstarijih pisanih izvora koji se bave pitanjima ljudskih dužnosti, prava i odgovornosti. Osim toga, kodeksi ponašanja i pravde Inka i Asteka te ustav Irokeza bili su indijanski izvori koji su postojali znatno prije 18. stoljeća. Zapravo, sva društva, bilo u usmenoj ili pisanoj tradiciji, imala su sustave ispravnosti i pravde, kao i načine brige za zdravlje i dobrobit svojih članova.

Dokumenti koji potvrđuju individualna prava, kao što su Magna Carta (1215.), engleska Povelja o pravima (1689.), francuska Deklaracija o pravima čovjeka i građanina (1789.), te ustav i povelja o pravima Sjedinjenih Američkih Država (1791.) pisani su prethodnici mnogih današnjih dokumenata o ljudskim pravima. Ipak, mnogi od tih dokumenata, kada su izvorno prevedeni u politiku, isključivali su žene, obojene ljude i članove određenih društvenih, vjerskih, ekonomskih i političkih skupina. Unatoč tome, potlačeni ljudi diljem svijeta oslanjaju se na načela izražena u ovim dokumentima kako bi podržali revolucije koje potvrđuju pravo na samoodređenje.

Suvremeno međunarodno pravo ljudskih prava i uspostava Ujedinjenih naroda (UN) imaju važne povijesne prethodnike. Napori u 19. stoljeću da se zabrani trgovina robljem i ograniče strahote rata najbolji su primjeri.¹⁴ Godine 1919. zemlje su osnovale Međunarodnu organizaciju rada (ILO) za nadzor ugovora koji štite radnike u pogledu njihovih prava, uključujući njihovo zdravlje i sigurnost.¹⁵ Zabrinutost oko zaštite određenih manjinskih skupina pokrenula je Liga naroda na kraju Prvog svjetskog rata. Međutim, ova organizacija za međunarodni mir i suradnju koju su stvorili pobjednički europski saveznici nikada nije postigla svoje ciljeve. Liga je posrnula jer su se Sjedinjene Države odbile pridružiti i jer Liga nije uspjela spriječiti japansku invaziju na Kinu i Mandžuriju (1931.) i talijanski napad na Etiopiju (1935.). Konačno je zamrla s početkom Drugog svjetskog rata (1939.).

Ideja ljudskih prava jača je nakon Drugog svjetskog rata. Istrebljenje preko šest milijuna

¹⁴ United Nations <https://www.un.org/en/chronicle/article/international-human-rights-law-short-history> (07.04.2023.)

¹⁵ Internation Labor Organization <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/history/lang--en/index.htm> (07.04.2023.)

Židova, Sinta i Roma, homoseksualaca i osoba s invaliditetom od strane nacističke Njemačke užasno je svijet. Suđenja su održana u Nürnbergu i Tokiju nakon Drugog svjetskog rata, a dužnosnici poraženih zemalja kažnjavani su za ratne zločine, "zločine protiv mira" i "zločine protiv čovječnosti".

Vlade su se tada obvezale uspostaviti Ujedinjene narode, s primarnim ciljem jačanja međunarodnog mira i sprječavanja sukoba. Ljudi su željeli osigurati da više nikada nikome neće biti nepravedno uskraćen život, sloboda, hrana, sklonište i nacionalnost. Bit ovih novonastalih načela ljudskih prava sadržana je u Govoru o stanju Unije predsjednika Franklina Delana Roosevelta iz 1941. kada je govorio o svijetu utemeljenom na četiri osnovne slobode: slobodi govora i vjere te slobodi od oskudice i straha. Pozivi su dolazili iz cijelog svijeta za standardima ljudskih prava kako bi se građani zaštitili od zlostavljanja od strane njihovih vlada, standardima prema kojima bi se nacije mogle smatrati odgovornima za tretman onih koji žive unutar njihovih granica. Ti su glasovi odigrali ključnu ulogu na sastanku u San Franciscu na kojem je izrađen nacrt Povelje Ujedinjenih naroda 1945. godine.

3.1. Osobne i političke slobode i prava

Građanska prava su zakonska zaštita pojedinaca ili grupa od određenih oblika ugnjetavanja koja su u posljednjoj polovici dvadesetog stoljeća postala široko prihvaćena u cijelom svijetu. Porijeklo građanskih prava može se pronaći u praksi vlada ili moćnih pojedinaca ili institucija koje su se smatrale opresivnima, iako su ona često zamagljena u temeljnim pričama ili pričama o podrijetlu koje poprimaju apstraktnu, bezvremensku kvalitetu.

Najčešća građanska prava su:

- zabrana diskriminacije na temelju rase, etničke pripadnosti, vjere i spola
- pravo na osobnu sigurnost, uključujući zaštitu osoba optuženih ili osumnjičenih za zločine
- pravo glasa i sudjelovanja u demokratskim političkim procesima; sloboda izražavanja, udruživanja i vjere.

Nepriznavanje međusobne povezanosti prava, interesa, privilegija i očekivanja vjerojatno je otežalo prihvaćanje napretka građanskih prava više nego što mora biti, osobito u zemljama u kojima se prava artikuliraju u apsolutističkim terminima. Zabrinjavajuća pitanja o

građanskim pravima usredotočena su na to koja su prava zaštićena, njihov sadržaj i formulaciju te njihovu provedbu.

Model sudskog primata u Sjedinjenim Američkim Državama proizveo je dva razdoblja povijesne zaštite građanskih prava, ali nijedan pojedinačni izvor ili mehanizam provedbe građanskih prava nije bio dosljedno bolji od drugih. Uspostava i provedba čine se najučinkovitijima kada se postižu najpopularnijim i najzastupljenijim dostupnim sredstvima, a popularno razumijevanje važnosti i povijesti građanskih prava vjerojatno je najznačajniji čimbenik njihove kontinuirane vitalnosti.

Građanske slobode i ljudska prava temeljne su slobode i prava koje pojedinci posjeduju kao pripadnici političkih poredaka ili kao pripadnici ljudske rase. Građanske slobode su u suštini *negativna* politička prava koja stoje kao štit protiv državnih radnji i kršenja, dok ljudska prava mogu uključivati (ovisno o teoretičaru ili političkom stavu) ove zahtjeve kao i šire zahtjeve za stvarima kao što su socijalna i ekonomska prava, kulturna prava, te kolektivna prava na mir i zdravlje okoliša.

T. H. Marshall primjećuje da su među prvima priznata i kodificirana građanska prava, zatim politička prava, a još kasnije društvena prava. U mnogim zemljama to su ustavna prava i uključena su u povelju o pravima ili sličan dokument. Također su definirana u međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima, kao što su Opća deklaracija o ljudskim pravima¹⁶ iz 1948. i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima¹⁷ iz 1966.

Građanska i politička prava ne moraju biti kodificirana da bi bila zaštićena. Međutim, većina demokracija u svijetu ima službena pisana jamstva građanskih i političkih prava. Građanska prava se smatraju prirodnim pravima. Thomas Jefferson je u svom Sažetom prikazu prava Britanske Amerike napisao da "slobodni ljudi [traže] svoja prava koja proizlaze iz zakona prirode, a ne kao dar njihovog glavnog suca."

Pitanje na koga se odnose građanska i politička prava predmet je kontroverzi. Iako u mnogim zemljama građani imaju veću zaštitu od kršenja prava nego apatridi, građanska i politička

¹⁶ Više o Općoj deklaraciji o ljudskim pravima na internetskoj stranici: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html (07.04.2023.)

¹⁷ Više o Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima na internetskoj stranici: https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/medjunarodni_pakt_o_gradjanskim_i_politickim_pravima.pdf (07.04.2023.)

prava općenito se smatraju univerzalnim pravima koja se odnose na sve osobe.

Prema politologu Salvadoru Santinu F. Regilmeu Jr., analiziranje uzroka i nedostatka zaštite od kršenja ljudskih prava na globalnom jugu trebalo bi se usredotočiti na međudjelovanje domaćih i međunarodnih čimbenika – što je važna perspektiva koja se obično sustavno zanemaruje u literaturama društvenih znanosti.

Građanska i politička prava su klasa prava koja štite slobodu pojedinaca od kršenja od strane vlada, društvenih organizacija i privatnih osoba. Oni osiguravaju pravo na sudjelovanje u građanskom i političkom životu društva i države bez diskriminacije i represije. Građanska prava uključuju:

- osiguranje fizičkog i mentalnog integriteta
- život i sigurnost ljudi
- zaštitu od diskriminacije na temelju spola, rase, seksualne orijentacije, nacionalnog podrijetla, boje kože, dobi, političkog opredjeljenja, etničke pripadnosti, društvene klase, vjere i invaliditeta;
- prava pojedinca kao što su privatnost i sloboda misli, govora, vjere, tiska, okupljanja i kretanja.¹⁸

Politička prava uključuju prirodnu pravdu u zakonu, kao što su prava optuženika, uključujući pravo na pošteno suđenje; zakonski postupak prava na traženje naknade ili pravnog lijeka; pravo na sudjelovanje u civilnom društvu i politici kao što su sloboda udruživanja, pravo na okupljanje, pravo na peticiju, pravo na samoobranu i pravo glasa. Građanska i politička prava čine izvorni i glavni dio međunarodnih ljudskih prava. Oni čine prvi dio Opće deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. (s ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima koji čine drugi dio). Teorija triju generacija ljudskih prava ovu skupinu prava smatra "pravima prve generacije", a teorija negativnih i pozitivnih prava smatra ih općenito negativnim pravima.¹⁹

Ono što je važno istaknuti u ovome djelu je činjenica da svako ljudsko biće ima pravo na život, sukladno navedenom, u Republici Hrvatskoj ne postoji smrtna kazna.

Sloboda je nešto što je karakteristično za svako ljudsko biće, prema Ustavu, sloboda kao i osobnost su nepovredivi. Kada je riječ o slobodi, niti jedna osoba ne smije drugoj osobi

¹⁸ Hrvatska enciklopedija, Mrežno izdanje, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=22994> (07.04.2023.)

¹⁹ Ibid, (07.04.2023.)

oduzeti ili ograničavati slobodu, a odstupanje od navedenog moguće je samo kada zakon odredi drugačije, a takve odredbe donosi sud. Također, jedan od dijelova koji se vežu za slobodu je prisilni i obavezni rad koji su strogo zabranjeni.

Dio koji je posebno zanimljiv kada je riječ o osobnim slobodama i pravima je dio koji se odnosi na uhićenja. Ustav nalaže da niti jedna osoba ne može biti uhićena ili pritvorena ukoliko ne postoji pisani nalog koji se temelji na zakonu. Ono na što je posebno potrebno obratiti pozornost je činjenica da prilikom uhićenja nalog mora biti pročitao i uručen. Bez sudske naredbe redarstvo može, uz obvezu da je odmah preda sudu, uhititi osobu protiv koje postoji osnovana sumnja da je počinila teško kazneno djelo određeno zakonom. Uhićena osoba mora odmah, na način njoj razumljiv, biti obaviještena o razlozima uhićenja, te o svojim pravima utvrđenima zakonom. Svaka se osoba koja je uhićena ili pritvorena ima pravo žaliti sudu, koji će bez odgode odlučiti o zakonitosti lišenja slobode.²⁰

Ustav nalaže da se sa svakim uhićenikom i osuđenikom treba ponašati čovječno te poštivati uhićenikovo dostojanstvo. Ono što Ustav jamči svakome uhićeniku je to da će u najkraćem mogućem roku biti izvedeni pred sud te da će im, ukoliko je moguće, biti dozvoljeno braniti se sa slobode. Potrebno je istaknuti da je svaki državljanin Republike Hrvatske, ali i stranac jednak pred sudom. Također, odvjetništvo je dužno osigurati svakome pravnu pomoć.

U slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo:

- da u najkraćem roku bude obaviješten potanko i na jeziku koji razumije o naravi i razlozima optužbe koja se diže protiv njega i o dokazima koji ga terete
- da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu obrane
- na branitelja i nesmetano uspostavljanje veze s braniteljem, i s tim pravom mora biti upoznat
- da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava da plati branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja pod uvjetima propisanim zakonom,
- da mu se sudi u njegovoj nazočnosti, ukoliko je dostupan sudu,
- da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura nazočnost i

²⁰Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine

NN [56/90](#), [135/97](#), [08/98](#), [113/00](#), [124/00](#), [28/01](#), [41/01](#), [55/01](#), [76/10](#), [85/10](#), [05/14](#)

<https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (08.04.2023.)

ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe

- na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.²¹

Nitko ne može biti kažnjen za djelo koje prije nego je počinjeno, nije bilo utvrđeno zakonom ili međunarodnim pravom kao kazneno djelo, niti mu se može izreći kazna koja nije bila određena zakonom. Ako zakon nakon počinjenog djela odredi blažu kaznu, odredit će se takva kazna.

Svaka osoba koja je uhićena te zakonski kažnjena ne može ponovno odgovarati za to djelo. Da bi bilo koja osoba bila osuđena za neko djelo potrebo je provesti kazneni postupak.

Policija je ovlaštena uhititi:

- osobu protiv koje izvršava dovedbeni nalog te rješenje o pritvoru ili istražnom zatvoru,
- osobu za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, kad postoji neki od razloga za određivanje istražnog zatvora iz članka 123. ovog Zakona
- osobu zatečenu u kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti. Članak 108.

Prilikom uhićenja uhićeniku se mora odmah predati pisana pouka o pravima iz članka 108.a stavka 1. ovog Zakona. Ako se pisana pouka nije mogla predati, policija mora uhićenika odmah upoznati na njemu razumljiv način s pravima iz članka 7. stavka 2. točke 1. do 4. ovog Zakona.

3.1.1. Postupanje s uhićenikom

Kao što je prije spomenuto, jedan od glavnih problema kada je riječ o osobnim slobodama i pravima odnosi se na postupak uhićenja i na samo postupanje s uhićenikom što je jedan od temeljnih policijskih poslova²². Sukladno Ustavu, sa svakim uhićenikom i okrivljenikom potrebno je postupati dostojanstveno te mu omogućiti određena prava. Uhićenik mora odmah:

- na njemu razumljiv način biti obaviješten o razlozima uhićenja
- poučen da nije dužan iskazivati

²¹ Ibid (08.04.2023.)

²² Više o Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima na: <https://www.zakon.hr/z/173/Zakon-o-policijskim-poslovima-i-ovlastima> (09.04.2023.)

- poučen da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojega može sam izabrati,
- poučen da će nadležno tijelo, na njegov zahtjev, o uhićenju izvijestiti njegovu obitelj ili drugu osobu koju on odredi
- poučen o drugim pravima propisanim ovim Zakonom.²³

Također, sukladno Ustavu, ali i zakonu tijekom kaznenog postupka koristi se hrvatski jezik i latinično pismo, također sva komunikacija sa sudom u obliku tužbi, žalbi i drugih podnesaka dostavlja se na hrvatskom jeziku. Ukoliko uhićenik ili okrivljenik ne razumiju hrvatski jezik, potrebno im je osigurati prevođenje na jezik koji razumiju.

Kada je riječ o uhićenju, tada vrlo važnu ulogu imaju dokazi. Tijekom pribavljanja dokaza vrlo često dolazi do slučaja kada je potrebno učiniti pretragu. Kada je riječ o pretrazi, potrebno se voditi Ustavom i činjenicom da se dom smatra nepovredivim te da samo sud može obrazloženim pisanim nalogom utemeljenim na zakonu odrediti da se dom ili drugi prostor pretraži.

Pravo je stanara da on ili njegov zastupnik te obvezno dva svjedoka budu nazočni pri pretrazi doma ili drugoga prostora. U skladu s uvjetima što ih predviđa zakon, redarstvene vlasti mogu i bez sudskog naloga ili privole držatelja stana ući u dom ili prostorije te izvršiti pretragu bez nazočnosti svjedoka, ako je to neophodno radi izvršenja naloga o uhićenju ili radi hvatanja počinitelja kaznenog djela odnosno otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega.

Pretraga radi pronalaženja ili osiguranja dokaza za koje postoji osnovana vjerojatnost da se nalaze u domu počinitelja kaznenog djela, može se poduzeti samo u nazočnosti svjedoka.

U nastavku slijedi tablica koja prikazuje broj pretraga u periodu od 2018. godine do 2022. godine na području Policijske uprave Šibensko-kninske .

Tablica 1: Broj pretraga u periodu od 2018. godine do 2022. godine na području Policijske uprave Šibensko-kninske

Godina:	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Broj pretraga:	30	52	65	63	69

²³ Zakon o kaznenom postupku, Narodne Novine

NN [152/08](#), [76/09](#), [80/11](#), [121/11](#), [91/12](#), [143/12](#), [56/13](#), [145/13](#), [152/14](#), [70/17](#), [126/19](#), [126/19](#), [130/20](#), [80/22](#) <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku> (09.04.2023.)

godina	broj pretraga	pronađeno u pretragama	podignuto optužnica	počinitelj uhićen
2018.	30	DROGA:	11	29 osoba
		25 stabljika marihuane		
		532.23 gr marihuane		
		10,3 gr speed		
		18,9 gr hašiša		
		2 papirića LSD		
		10,8 gr amfetamina		
		1 tbl ecstasy (MDM)		
		1 joint		
		13 kom.sjemena konoplje		
		1 inzulinska šprica		
		3 digitalne vage		
		2 ventilatora		
		145 kg rezanog duhana		
		ORUŽJE:		
		nož		
		1 plinski pištolj		
		167 kom.streljiva		
		1 lovačka puška		
		1 plinski pištolj		
		1 pištolj		
		vojno streljivo		
		cijev strojnice Thompson		
		OSTALO:		
		7 mobitela		
		2 laptopa		
		brodski tv		
		1 LED televizor		
		1 bicikl		
		80,000kn i 1,275eura		

godina	broj pretraga	pronađeno u pretragama	podignuto optužnica	počinitelj uhićen
2019.	52	DROGA:	19	27 osoba
		65 stabljika canabica		
		1.357 gr canabica		
		514 vrećice sintetskog canabionida		
		15,7 kg duhana		
		28,572 gr amfetamina		
		13 smotuljaka kokaina		
		6,35gr kokaina		
		1,80gr heroína		
		17,9 gr MDM		
		67 tableta ecstasy		
		25 jointa		
		585 gr marihuane		
		8 gr hašiša		
		stimulativna sredstva		
		2 digitalne vage		
		ORUŽJE:		
		2 puške		
		3 automatske puške		
		1 puškomitraljez		
		3 vojne puške		
		2 zračne puške		
		6 pištolja		
		2 minobacačke mine		
		2 tromblonske mine		
		109 lovačkih patrona		
		18 kom privrednog eksploziva		
		9 upaljača za tenkovsku minu		
		bombe		
		1200 komada streljiva		
		tromblon		
		OSTALO:		
		motocikl		
		2 mobitela		
		sim kartice		
		usb stick		
		ruter		
		računalo		

godina	broj pretraga	pronađeno u pretragama	podignuto optužnica	počinitelj uhićen
2020.	65	DROGA:	33	47 osoba
		8.106.556 gr marihuane		
		3 stabljike indijske konoplje		
		24 biljke marihuane		
		119 kom biljke cannabis		
		59 tbl helex		
		1,5kg duhana		
		1 joint i 0,65gr jointa		
		0,40gr psihocibionske gljive		
		59 gr amfetamina		
		215,35 gr kokaina		
		1,80 gr mješavine droge i duhana		
		2 tbl ecstasy		
		843,13 gr amfetamina		
		0,7 gr heroina		
		0,3 gr hašiša		
		4 digitalne vage		
		ORUŽJE:		
		1 lovačka puška		
		1 poluautomatska puška		
		3 zračne puške		
		2 pištolja		
		1 revolver		
		2 plinska pištolja		
		1 automatska puška		
		160 kom streljiva		
		5,9 gr baruta		
		2 metalne palice		
		1 gumena palica		
		2 male sjekire		
		OSTALO:		
		novac		
		motocikl		
		nož		
		računalo		
		dokumenti		
		mobitel, usb stick		

godina	broj pretraga	pronađeno u pretragama	podignuto optužnica	počinitelj uhićen
2021.	63	DROGA:	24	27 osoba
		962,43 gr amfetamina		
		1.701,5 gr marihuane		
		2768 tbl ecstasy		
		139,5 gr MDM		
		161,45 gr kokaina		
		13 biljaka cannabis		
		2 stabljike marihuane		
		90,8 gr smjese za povećanje mase		
		4 gr LSD		
		62 sličice LSD		
		4 digitalne vage		
		4 kutije cigareta		
		34,48 kg rezanog duhana		
		lampe		
		ORUŽJE:		
		1 poluautomatska puška		
		3 pištolja		
		1 samostrel		
		1 puška		
		3 automatske puške		
		3 lovačka puška		
		4 zračne puške		
		razno streljivo oko 500 kom		
		bajuneta		
		2 preklopna noža		
		vojni nož		
		OSTALO:		
		divlje svinje		
		tablet		
		moped		
		201,090 kuna		
		2880 eura		
		1095 funti		
		330 dolara		
		5000 srpskih dinara		
		dokumentacija		
		6 usb stick		
		8 mobitela		
		2 računala		

godina	broj pretraga	pronađeno u pretragama	podignuto optužnica	počinitelj uhićen
2022.	69	DROGA:	16	37 osoba
		1.504,4 gr amfetamina		
		1.062 tbl ecstasy		
		83,5 gr heroína		
		19.243,13 gr marihuane		
		1 joint		
		370 stabljika canabica		
		93,32 gr kokaina		
		866 tbl MDM		
		8,1 gr hašiša		
		7,6 gr indijske konoplje		
		ORUŽJE:		
		11 pištolja		
		4 lovačke puške		
		1 plinski pištolj		
		1 zračna puška		
		1 snajper		
		2 automatske puške		
		1 puška		
		2 ručna bomba		
		1 zračni poštolj		
		3 tromblona		
		729 kom raznog streljiva		
		873 kom streljiva za automatsku pušku		
		2 vojna noža		
		5 tromblonskih mina		
		20 kom manevarskog streljiva		
		OSTALO:		
		12,200 eura		
		261,300 kuna		
		2,355 funti		
		1,075 dolara		
		200 franaka		
		5 digitalnih vaga		
		motocikl		
		2 mobitela		
		152 ransformatora		
		rasvjetna tijela		

Izvor: Policijska uprava Šibensko-kninska

Prema priloženoj tablici vidljivo je da je broj pretraga koje provodi policija rastao iz godine u godinu sve do 2021. Kada je zabilježen prvi pad (63), nakon toga u 2022. godini ponovno slijedi porast pretraga na 69.

Važno je napomenuti da se niti jedna sudska odluka ne može temeljiti na dokazima koji su pribavljeni na nezakonit način. Nezakonitim dokazima smatraju se dokazi:

- koji su pribavljeni kršenjem Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom propisane zabrane mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja
- koji su pribavljeni povredom Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom zajamčenih prava obrane, prava na ugled i čast, te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života,
- koji su pribavljeni povredom odredaba kaznenog postupka i koji su izričito predviđeni ovim Zakonom
- za koje se saznalo iz nezakonitih dokaza.²⁴

Policija je ovlaštena uhititi:

- osobu protiv koje izvršava dovedbeni nalog te rješenje o pritvoru ili istražnom zatvoru,
- osobu za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, kad postoji neki od razloga za određivanje istražnog zatvora iz članka 123. Zakona o kaznenom postupku
- osobu zatečenu u kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti.²⁵

Policijski službenik vezat će osobu koju privodi, dovodi, uhićenu osobu i osobu kojoj je određena mjera smještanja u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva, ako prijeti opasnost od bijega, otpora ili napada te osobe na policijskog službenika, njenog samoozljeđivanja ili ozljeđivanja druge osobe što je propisano u Pravilniku o načinu postupanja policijskih službenika²⁶.

Kao što je već spomenuto svakog uhićenika i okrivljenika, sukladno Ustavu, potrebno je u

²⁴ Ustav Republike Hrvatske <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (07.04.2023.)

²⁵ Zakon o kaznenom postupku, Narodne Novine

NN [152/08](#), [76/09](#), [80/11](#), [121/11](#), [91/12](#), [143/12](#), [56/13](#), [145/13](#), [152/14](#), [70/17](#), [126/19](#), [126/19](#), [130/20](#), [80/22](#) <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku> (09.04.2023.)

²⁶ Više o Pravilniku o načinu postupanja policijskih službenika na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_02_20_216.html (09.04.2023.)

što kraćem roku obavijestiti o optužbi kako bi imao dovoljno vremena za pripremu obrane, kao i da mu se omogući branitelj. Kazneni postupak može se pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja.

Kazneni postupak započinje:

- pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage
- potvrđivanjem optužnice ako istraga nije provedena
- određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe
- donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga (članak 541. stavak 1.).

U kaznenim predmetima sude općinski sudovi, županijski sudovi, Visoki kazneni sud Republike Hrvatske i Vrhovni sud Republike Hrvatske.²⁷

Ono što je važno istaknuti je da se okrivljenika odmah po uhićenju ili poduzimanju druge radnje za koju to predviđa Zakon o kaznenom postupku, mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja i da branitelj može biti prisutan njegovu ispitivanju.

Ako u slučaju obvezne obrane okrivljenik nije sam uzeo ili je ostao bez branitelja u tijeku postupka, a sam ne uzme drugog branitelja, postavit će mu se branitelj po službenoj dužnosti. Branitelja postavlja, na prijedlog suda ili državnog odvjetnika, predsjednik suda. Protiv rješenja o postavljanju branitelja žalba nije dopuštena. Kad obrana nije obvezna, okrivljeniku se može, na njegov zahtjev, nakon primitka rješenja o provođenju istrage odnosno podizanja optužnice za kaznena djela za koja se istraga ne provodi ili kada istraga nije provedena, do pravomoćnog dovršetka kaznenog postupka imenovati branitelj na teret proračunskih sredstava, ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane bez ugrožavanja vlastitog uzdržavanja i uzdržavanja svoje obitelji ili osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, a složenost, težina ili posebne okolnosti predmeta to opravdavaju.²⁸

²⁷ Ibid (09.04.2023.)

²⁸ Ibid (09.04.2023.)

3.1.2. Pretraga informatičkih uređaja

Digitalne informacije iz raznih izvora kao što su mobilni telefoni i prijenosna računala često se zapljenuju u kaznenim istragama. Prema Digitalnoj forenzičkoj strategiji, više od 90% svih zabilježenih zločina ima digitalni element (NPCC). Digitalni tragovi se pretvaraju u dokaz kroz DF (digital forensic) proces, koji je iterativni višefazni proces za identifikaciju, prikupljanje, ispitivanje, analizu i prezentaciju dokaza (Flaglien). Proces DF-a (digital forensic) primarno provodi osoblje — praktičari DF-a (digital forensic)— s odgovarajućom stručnošću kako bi se osigurala forenzički utemeljena transformacija.²⁹

Unatoč dostupnom znanju o tehničkim izvorima pogrešaka u digitalnim tragovima i nužnosti ublažavanja pogrešaka često se vjeruje da su digitalni dokazi vjerodostojni i vrijednosno neutralni prikazi istine. Čini se da „glas“ znanosti i tehnologije ima veću težinu od drugih oblika informacija (barem u umovima aktera kaznenog pravosuđa) u narativima kaznenog pravosuđa ove vrste. Takve pretpostavke mogu biti povezane s uobičajenim tehnološkim zabudama: uvjerenjima da je tehnologija neutralna, da "činjenice" govore same za sebe ili vjerovanjem u sustave koji su potpuno sigurni od grešaka.³⁰

Ova uvjerenja mogu počivati na pretpostavkama mehaničke objektivnosti, što implicira da strojevi proizvode bogatije, bolje i istinitije dokaze od ljudi. Povjerenje u digitalne dokaze odražava se čak i u običajnom pravu, na primjer, u Engleskoj i Walesu, gdje pravilo koje uređuje prihvatljivost elektroničkih dokaza navodi pretpostavku da su računalni sustavi pouzdani: „u nedostatku dokaza koji govore suprotno, sudovi će pretpostaviti da su mehanički instrumenti bili ispravni u relevantno vrijeme”.³¹

Međutim, problem je u tome što, ako se vjeruje da su digitalni dokazi vrijednosno neutralni, objektivni i vjerodostojni činjenični prikazi istine, može se također pretpostaviti da u njima nema tehničkih i ljudskih pogrešaka. Posljedica takvog pogrešnog shvaćanja može biti manje pregleda i kontrole kvalitete. Neispravni ili pogrešni digitalni dokazi mogu imati velike

²⁹ Sude N. (2022.) Unpacking the evidence elasticity of digital traces, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2022.2103946> (10.04.2023.)

³⁰ Marx, G. T., & Guzik, K. (2017). The uncertainty principle: Qualification, contingency, and fluidity in technology and social control. In M. R. McGuire & T. J. Holt (Eds.), *The Routledge handbook of technology, crime and justice* (pp. 481–502). Routledge

³¹ Op. Cit Sude N. (2022.) (10.04.2023.)

posljedice na živote ljudi. To može dovesti do pogrešnih optužbi i uhićenja u pred sudskoj fazi, kao i do pogrešnih osuda.

Kada je riječ o pretragama, tada u posljednje vrijeme medijsku pozornost zauzima pretraga elektroničkih dokaza. Na pisani obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika, sudac istrage može protiv osobe za koju postoje osnove sumnje da je sama počinila ili zajedno s drugim osobama sudjelovala u kaznenom djelu iz članka 334. Zakona o kaznenom postupku, pisanim, obrazloženim nalogom odrediti posebne dokazne radnje kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana, i to:

- nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu,
- presretanje, prikupljanje i snimanje računalnih podataka
- ulazak u prostorije radi provođenja nadzora i tehničko snimanje prostorija,
- tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta
- uporabu prikrivenih istražitelja i pouzdanika,
- simuliranu prodaju i otkup predmeta te simulirano davanje potkupnine i simulirano primanje potkupnine
- pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova,
- nadzirani prijevoz i isporuku predmeta kaznenog djela.³²

Kad je riječ o digitalnim dokazima, u biti to može biti bilo što, od zapisa pa sve do video snimaka, slika, arhiva, privremenih datoteka, podataka replikanta, preostalih podataka, meta podataka, aktivnih podataka, pa čak i podataka koji su pohranjeni unutar uređaja RAM (inače poznati kao nestabilni podaci), sve dok se smatraju dijelom traga za digitalnu istragu.

Dnevnici pripadaju kategoriji vidljivih vrsta podataka, što može biti bilo što od.³³

Dnevnici operativnog sustava (OS-a)

Primjeri uključuju događaje koji se odnose na pristup sustavu, sigurnosna upozorenja, trajanje korisnikove sesije prijave, kada je uređaj isključen itd.

Obično se zapisnici operativnog sustava (OS-a) pohranjuju u određeni sistemski direktorij (točna lokacija ovisi o operativnom sustavu koji se koristi).

³² Zakon o kaznenom postupku, Narodne Novine

NN [152/08](#), [76/09](#), [80/11](#), [121/11](#), [91/12](#), [143/12](#), [56/13](#), [145/13](#), [152/14](#), [70/17](#), [126/19](#), [126/19](#), [130/20](#), [80/22](#) <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku> (09.04.2023.)

³³ What are 8 types of digital evidence <https://www.salvationdata.com/knowledge/8-types-of-digital-evidence/> (12.04.2023.)

Dnevni baze podataka

Budući da uglavnom otkrivaju koje su promjene napravljene u određenoj bazi podataka, mogu biti vitalan izvor dokaza o zločinu, kao i koristan pristup za otklanjanje pogrešaka i problema u nesretnom slučaju tehničkih problema s dotičnom bazom podataka. U svakom slučaju, profesionalni alati industrijske razine kao što je DBF tvrtke Salvation DATA pomoći će vam da prođete kroz bilo koju vrstu enkripcije baze podataka kao da je ništa, a daju vam uvid u široku lepezu digitalnog kriminala bez potrebe za bilo kakvom stručnošću.

Dnevni e-pošte

Često prikazani u CSV formatu, zapisnici e-pošte mogu otkriti određene pojedinosti o pošiljatelju i sadržaju, što uključuje njegovu adresu e-pošte, vrijeme i datum isporuke, status isporuke, cc, bcc, predmet, vrstu sadržaja i kodove pogrešaka (ako je primjenjivo), dok su većinom pohranjeni u zaglavlju e-pošte. Mnogi kibernetički kriminalci koriste e-poštu kao svoj primarni komunikacijski kanal u svrhu iznude, financijskog kriminala i distribucije ilegalnih materijala. Uz zapise e-pošte, svi privici datoteka također se računaju kao jedna od vrsta dokaza, pa ih treba pomno ispitati, zajedno sa zapisima poslužitelja putem kojih je poslana e-pošta.³⁴

Softverski zapisnici

Kao i zapisnici operativnog sustava (OS-a), tako se i zapisnici određenih softvera smatraju jednim od najvažnijih izvora digitalnih dokaza. Između ostalog, oni sadrže pojedinosti o radnjama koje su izvršene dok je program bio pokrenut, kao i ukazivanje na pogreške ili padove koji se mogu koristiti u svrhu otklanjanja pogrešaka. Svaki softver ih može pohraniti na vlastitu unaprijed definiranu lokaciju, koja može, ali i ne mora biti instalacijski direktorij.

Mrežni zapisnici

Oni se mogu promatrati kao različite vrste dokaza jer također sadrže naznake o tome što je pojedinac radio na internetu, uključujući koje je web stranice ta osoba posjetila, koje su poruke razmijenjene s drugom stranom i kakav je bio sadržaj poruka. Digitalni forenzičar trebao bi dopustiti dokazima da otkriju istinu, stoga pripazite na vremenske oznake i IP adrese – dvije ključne vrste dokaza koji će poslužiti kao dokaz na sudu.

Evidencija pristupa vratima

³⁴ Ibid (11.04.2023.)

U slučaju da istraga uključuje analizu pametne kuće ili korporativne sigurnosti i otkrivanje tko je pristupio prostorijama i u koje vrijeme, zapisi o pristupu vratima dobri su primjeri digitalnih dokaza na mjestu zločina koji će vam pomoći u rješavanju složenih slučajeva povezanih s imovinom poput provale.

Telefonski zapisnici

Infrastruktura telefona obuhvaća razne vrste dokaza, uključujući snimljene fotografije, snimljene videozapise, zapise sustava, zapise aplikacija i zapise poziva, od kojih potonji sadrže ključne pojedinosti kao što su trajanje poziva, dolazni i odlazni brojevi itd. Stručnjaci za mobilnu forenziku također analiziraju i ispituju druge vrste digitalnih dokaza koji se mogu pronaći na mobilnom uređaju, uključujući geo indikatore (gdje je uređaj putovao) i EXIF podatke koje fotografije mogu pohraniti.³⁵

IP zapisnici

Budući da se svakome tko pregledava internet dodjeljuje jedinstvena IP adresa, poznavanje ovog ključnog detalja omogućuje istražitelju digitalne forenzike da uđe u trag njihovom stvarnom identitetu i fizičkoj lokaciji u suradnji s ISP-ovima. IP zapisnici često su ključni izvor dokaza kada se pokušava loviti kibernetički kriminalac.

Dnevnici poslužitelja

Ove vrste zapisa su poput digitalnog dnevnika koji bilježi događaje koji se odvijaju na poslužitelju. Primjeri uključuju IP adrese koje su se povezivale s poslužiteljem u bilo kojem trenutku, kao i trajanje svake sesije, sve zapise grešaka, korisnička imena koja su korištena tijekom vremena pristupa itd. Idući dalje u potkategorije zapisnika poslužitelja, to mogu biti zapisnici pogrešaka, zapisnici dostupnosti, zapisnici resursa, zapisnici događaja, zapisnici promjena, zapisnici autorizacije, zapisnici sustava i zapisnici prijetnji...

Otisci prstiju uređaja

Postoje mnoge forenzičke kategorije uređaja na kojima se mogu pronaći dokazi, a svaki uređaj može generirati jedinstveni otisak prsta koji se sastoji od hardverskih specifikacija, operativni sustav (OS) koji pokreće (sve do točne verzije), pa čak i drugih dijelova kao što su grafičke upravljačke programe koji su pokrenuti ili koji su fontovi instalirani. Stoga, čak i ako kibernetički kriminalac pokuša maskirati svoju IP adresu prilikom povezivanja s poslužiteljem, otisak prsta uređaja može se prikupiti bez obzira na to.

³⁵ Ibid (11.04.2023.)

Za učinkovito provođenje forenzike dnevnika, ključna stvar koju bi istražitelj forenzike zapisnika trebao znati o zapisnicima bilo koje vrste jest da se oni automatski postavljaju na uređaj, bilo pomoću neke vrste instaliranog softvera ili samog operativnog sustava. Njihova primarna svrha nije samo bilježiti događaje koji su se dogodili u okviru korisnikovih radnji, već i automatizirane procese kao što su ažuriranja i održavanje te druge systemske događaje. Istodobno, programski i systemski zapisnici također sadrže mnoštvo informacija o pristupnim ili sigurnosnim pogreškama, kao i upozorenja i obavijesti.

Od svih vrsta digitalnih dokaza, video snimke i slike mogu se klasificirati kao vidljivi tip podataka, baš kao i dnevnici o kojima je pisano.

Postoje mnoge vrste digitalnih dokaza koji spadaju u ovu kategoriju, uključujući snimke video nadzora (CCTV), video zapise snimljene mobilnim uređajem, snimke digitalnih kamera, glasovne snimke itd.

Računala se često koriste za počinjenje zločina, a zahvaljujući rastućoj znanosti forenzike digitalnih dokaza, policija danas koristi računala za borbu protiv kriminala.

Digitalni dokaz je informacija pohranjena ili prenesena u binarnom obliku na koju se može osloniti na sudu. Može se naći na tvrdom disku računala ili mobilnom telefonu. Digitalni dokazi obično se povezuju s elektroničkim kriminalom ili e-kriminalom, poput dječje pornografije ili prijave s kreditnim karticama. Međutim, digitalni se dokazi sada koriste za procesuiranje svih vrsta zločina, a ne samo e-kriminala. Na primjer, datoteke e-pošte ili mobitela osumnjičenika mogu sadržavati ključne dokaze o njihovoj namjeri, mjestu gdje su se nalazili u vrijeme zločina i njihovom odnosu s drugim osumnjičenicima. Na primjer, 2005. disketa je dovela istražitelje do serijskog ubojice BTK koji je izmicao policijskom uhićenju od 1974. i odnio živote najmanje 10 žrtava.

U nastojanju da se bore protiv e-kriminala i da prikupe relevantne digitalne dokaze za sve zločine, agencije za provođenje zakona u svoju infrastrukturu uključuju prikupljanje i analizu digitalnih dokaza, također poznatu kao računalna forenzika. Agencije za provođenje zakona suočene su s izazovom potrebe za obukom službenika za prikupljanje digitalnih dokaza i držanje koraka s tehnologijama koje se brzo razvijaju kao što su računalni operativni sustavi.

Kada je riječ o prikupljanju elektroničkih dokaza i nadziranje istih, tada u posljednje vrijeme vrlo često se spominje korištenje raznih softvera. Jedan od popularnijih je Encase.

Encase Forensic Investigation Software softverski je alat za upravljanje predmetima koji je

razvila i distribuirala tvrtka Guidance Software sa sjedištem u Pasadeni, Kalifornija. Rješenja Guidance Software koristi razne agencije diljem svijeta.³⁶

Izvorno stvoren 1998., Encase Forensic smatra se jednim od boljih rješenja u softveru za kriminalistička istraživanja. SC Magazine je sedam godina zaredom proglasio proizvod najboljim računalnim forenzičkim rješenjem.

Encase Forensic pomaže agencijama u provedbi učinkovitijih istraga. Proizvod ima sučelje jednostavno za korištenje, snažnu obradu, sveobuhvatnu funkcionalnost pretraživanja, automatizirani vanjski pregled, integrirane tijekomove istrage i mnoge fleksibilne opcije izvješćivanja.

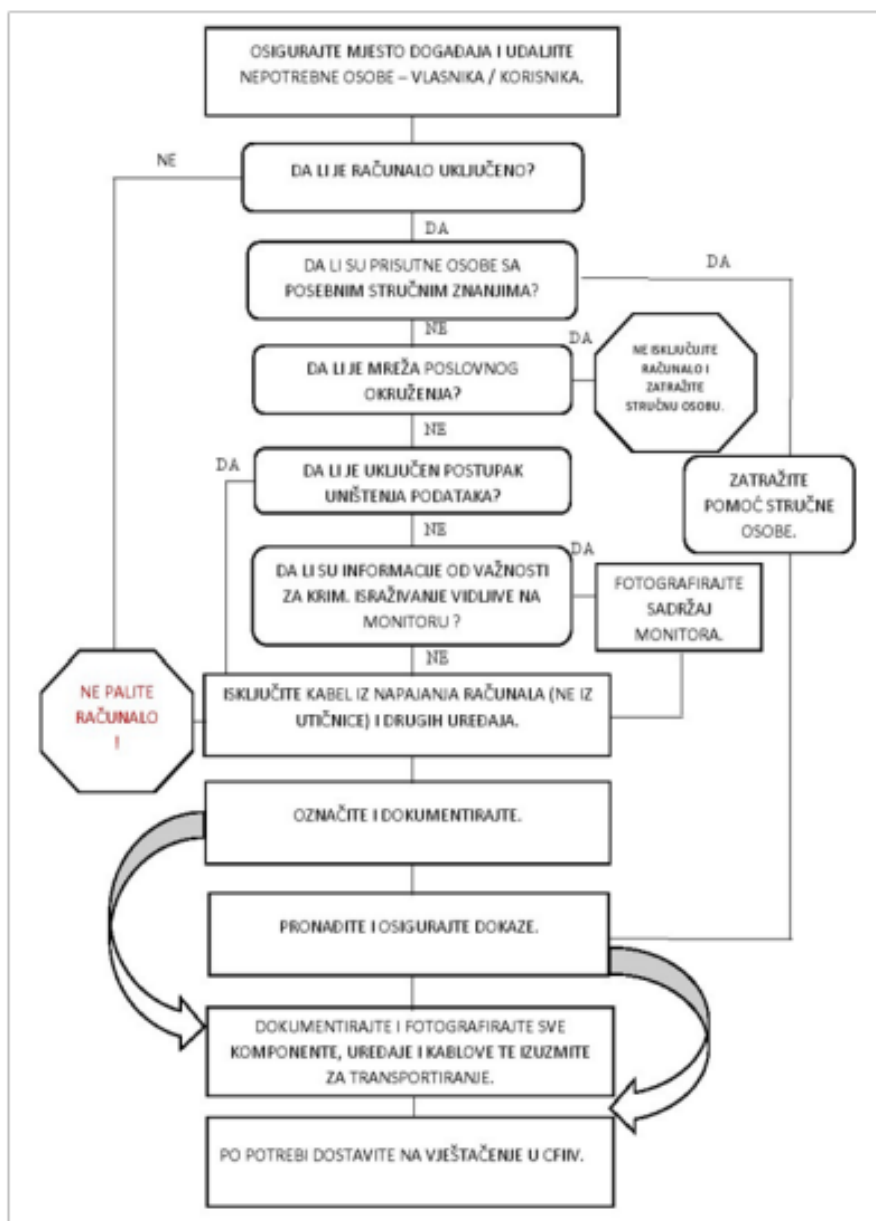
Mogućnosti programa su:

- prikupljanje podataka i dokaza – program pomaže istražiteljima prikupiti više dokaza nego bilo koji proizvod na tržištu. Može se koristiti za prikupljanje forenzičkih podataka i informacija iz širokog spektra operativnih i datotečnih sustava, uključujući mobilne uređaje.
- trijaža informacija – korisnici mogu jednostavno pretraživati, identificirati i odrediti prioritete potencijalnih dokaza kako bi utvrdili je li potrebna daljnja istraga. To pomaže istražiteljima da se usredotoče na stavke najvišeg prioriteta kako bi slučajevi napredovali.
- mogućnosti dešifriranja podataka – moćan proizvod ima snažne mogućnosti dešifriranja za proizvode kao što su Dell Data Protection, Symantec, McAfee i mnogi drugi. Mogućnosti dešifriranja mogu se dodatno proširiti uz Tableau Password Recovery, isplativo hardversko rješenje koje se koristi za prepoznavanje i otključavanje datoteka zaštićenih lozinkom.
- automatizirani procesi – procesor dokaza pruža vodeće mogućnosti obrade u industriji koje mogu automatizirati pripremu dokaza, što olakšava dovršetak istrage. Dokazni proces pokreće mehanizam za indeksiranje koji je dizajniran za skalu i izvedbu. Koristite ga za automatizaciju složenih upita preko izvora dokaza kako bi se uštedjelo vrijeme i poboljšala učinkovitost.
- fleksibilne mogućnosti izvješćivanja – softver pruža fleksibilan okvir za izvješćivanje koji istražiteljima omogućuje da prilagode izvješća o slučajevima širokom rasponu

³⁶ Encase Forensic <https://www.einvestigator.com/encase-forensic/> (12.04.2023.)

publike, za specifične potrebe i lako dijele izvješća s drugima.³⁷

Prije izuzimanja informatičkih uređaja potrebno je uvidjeti da svakome informatičkom uređaju treba pristupiti na različiti način. U nastavku slijedi slika koja prikazuje hodogram izuzimanja računala.

Slika 1: Proces zauzimanja računala

Izuzimanje računala ili drugog nositelja elektroničkih tragova navest će se u Zapisniku o

³⁷ Ibid (11.04.2023.)

pretrazi i za to izdati potvrda o privremenom oduzimanju predmeta osobi kod koje se poduzima pretraga, a ukoliko se računalo ili drugi nositelj elektroničkih tragova izuzimaju bez pretrage, tada će se osim potvrde o privremenom oduzimanju predmeta sačiniti i Zapisnik o privremenom oduzimanju predmeta (bez naloga). Na ovaj način zadovoljeni su svi formalni uvjeti glede procedure izuzimanja računala/nositelja digitalnih tragova, te će se moći u eventualnom sudskom postupku uporabiti kao dokaz.³⁸

Nakon što je formalno na ispravan način računalo izuzeto, zapakirano i pohranjeno u službenim prostorijama policije, postupanje se nastavlja u vidu pretrage računala koju je potrebno obaviti kako bi se ponovno na valjani način pribavili elektronički tragovi.

Zakon o kaznenom postupku navodi način provođenja pretrage pokretnih stvari, među koja spadaju i računala i drugi elektronički uređaji: „Pretraga pokretnih stvari obuhvaća i pretragu računala i s njim povezanih uređaja, drugih uređaja koji služe prikupljanju, pohranjivanju i prijenosu podataka, telefonskim, računalnim i drugim komunikacijama i nositelja podataka. Na zahtjev tijela koje poduzima pretragu, osoba koja se koristi računalom ili ima pristup računalu ili drugom uređaju ili nositelju podataka, te davatelj telekomunikacijskih usluga, dužni su omogućiti pristup računalu, uređaju ili nositelju podataka, te dati potrebne obavijesti za nesmetanu uporabu i ostvarenje ciljeva pretrage“.³⁹

Promatrajući primjenu programa „EnCase“ svakako se može doći do početnog zaključka kako se radi o zaista jednostavnom i impresivnom alatu za otkrivanje inkriminiranog sadržaja na nositeljima elektroničkih tragova, posebno računalima, pametnim telefonima, prijenosnim memorijskim uređajima i karticama, te mnogim drugim medijima.

„EnCase“ stoji na raspolaganju policijskim službenicima Ministarstva unutarnjih poslova RH, poglavito u Centru za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, zatim u Odjelu za visokotehnoški kriminal Ravnateljstva policije, Policijskom nacionalnom uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala, kao i u Službama gospodarskog kriminaliteta u četiri najveće Policijske uprave, odnosno PU Zagrebačkoj, Primorsko-goranskoj, Osječko-baranjskoj i Splitsko-dalmatinskoj.

³⁸ Filipović K. Protrka N. (2016) Uloga forenzičkog softvera EnCase pri radu s elektroničkim tragovima, Kriminalistička teorija i praksa 3/2

<https://hrcak.srce.hr/pretraga?q=Uloga+forenzi%C4%8Dkog+softvera+EnCase+pri+radu+s+elektroni%C4%8Dkim+tragovima> (12.04.2023.)

³⁹ Ibid (12.04.2023.)

Iako je program fizički dostupan tim ustrojstvenim jedinicama, u razgovoru s njihovim djelatnicima došlo se iznenađujućih rezultata - program „EnCase“ koristi se vrlo rijetko ili se uopće ne koristi, već se pri pretrazi računala i sličnih uređaja koriste drugi alati kao što su „ForensicToolkit“, „Belkasoft“, „X-ways“, „Winhex“ i slični forenzični programi.

Sve veći broj IoT uređaja u osobnim okruženjima kao što su pametne kuće predstavlja prilike i rizike iz forenzičke perspektive. Ovi uređaji stvaraju tragove koji mogu biti korisni u istražne i forenzičke svrhe u bilo kojoj vrsti kaznenog djela. Istodobno, noviji IoT uređaji nisu podržani postojećim digitalnim forenzičkim alatima i metodama, što otežava praktičarima izvlačenje podataka iz njih bez podrške forenzičkog savjetnika sa specijaliziranim znanjem u ovom području. Osim toga, ovi tragovi mogu predstavljati izazov za evaluaciju za forenzičare i mogu sadržavati ranjivosti koje predstavljaju rizik za privatnost. Sigurnosne ranjivosti IoT uređaja stvaraju prilike za izvlačenje tragova, ali ih kriminalci također mogu iskoristiti za potkopavanje uređaja.

4. ZAKLJUČAK

Mnoge suvremene nacije imaju ustav, povelju o pravima ili slične ustavne dokumente koji nabrajaju i nastoje zajamčiti građanske slobode. Druge su nacije donijele slične zakone različitim pravnim sredstvima, uključujući potpisivanje i ratifikaciju ili na drugi način davanje učinaka ključnim konvencijama kao što su Europska konvencija o ljudskim pravima i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima.

Građanske slobode su jamstva i slobode koje se vlade obvezuju da neće skratiti, bilo ustavom, zakonodavstvom ili sudskim tumačenjem, bez odgovarajućeg postupka. Iako se opseg pojma razlikuje među zemljama, građanske slobode mogu uključivati slobodu savjesti, slobodu tiska, slobodu vjeroispovijesti, slobodu izražavanja, slobodu okupljanja, pravo na sigurnost i slobodu, slobodu govora, pravo na privatnost, pravo na jednako postupanje prema zakonu i propisanom postupku, pravo na pošteno suđenje i pravo na život. Ostale građanske slobode uključuju pravo na posjedovanje imovine, pravo na samoobranu i pravo na tjelesni integritet.

Kada je riječ o osobnim slobodama i pravima, one su definirane u Ustavu Republike Hrvatske. Ustav je najviši rang zakona. Ono što je potrebno istaknuti kada je riječ o Ustavu RH i osobnim slobodama je nepostojanje smrtne kazne. Kada je riječ o slobodama, naglasak je na tome da niti jedna osoba ne može drugoj osobi uskratiti slobodu, tada dolazimo do pojma uhićenja te koji su razlozi za uhićenje neke osobe, odnosno za oduzimanje slobode. Kada je riječ o uhićenju, uz pomoć Ustava i Zakona o kaznenom postupku strogo je definiran postupak uhićenja kao i prava uhićenika kojih se potrebno pridržavati. Unatoč definiranim pravilima i postupcima ipak smo svjedoci čestih kršenja prava kada je riječ o uhićenju. Također, ono što pripada dijelu uhićenja, odnosno pronalasku dokaza je pretraga dokaza. U današnje vrijeme veliki dio dokaza čine dokazi koji su elektronske prirode. U tom dijelu zakon nije u potpunosti definirao na koji način je dozvoljena pretraga elektronskih dokaza, odnosno na koji način, koje procedure i korake je potrebno poštivati. Tijekom provođenja kriminalističkih istraga sve veću ulogu imaju kriminalistički softveri koji pomažu pri otkrivanju elektronskih tragova.

Svaka država ima definirane zakone u obliku ustava ili drugih zakona i propisa. Takvi dokumenti su potrebni kako bi svim ljudima bio omogućen isti tretman te kako bi se sa svakom osobom postupalo na isti način, a da se pri tome ne naruši ono što čini dostojanstvo jedne osobe. Svakako je potrebno napomenuti da navedene zakone i propise treba usklađivati

s vremenom i potrebama u kojem djelujemo. Konkretno u ovome dijelu, informacijska tehnologija i elektronski tragovi od velikoga su značaja, no zakonom elektronski tragovi i njihova pretraga te postupanje s njima nisu dovoljno obrađeni i razjašnjeni. Naime krajem 90-ih bilo je otežano obavljati pretrage na elektroničkim uređajima međutim brzim razvojem tehnologije u današnje vrijeme je puno lakše i kvalitetnije odraditi pretragu na elektroničkim uređajima. Također bi možda trebalo doći do izmjena Zakona o kaznenom postupku koje bi u većem obujmu omogućile jasniju sliku načina vršenja pretraga elektroničkih uređaja i upoznavanja okrivljenika o njegovim pravima u postupku.

POPIS SLIKA I TABLICA

POPIS SLIKA

Slika 1: Proces zauzimanja računala 30

POPIS TABLICA

Tablica 1: Broj pretraga u periodu od 2018. godine do 2022. godine 16

LITERATURA

ČLANCI

- [1] Filipović K. Protrka N. (2016) Uloga forenzičkog softvera EnCase pri radu s elektroničkim tragovima, Kriminalistička teorija i praksa 3/2
<https://hrcak.srce.hr/pretraga?q=Uloga+forenzi%C4%8Dkog+softvera+EnCase+pri+radu+s+elektroni%C4%8Dkim+tragovima> (12.04.2023.)
- [2] Marx, G. T., & Guzik, K. (2017). The uncertainty principle: Qualification, contingency, and fluidity in technology and social control. In M. R. McGuire & T. J. Holt (Eds.), The Routledge handbook of technology, crime and justice (pp. 481–502). Routledge
- [3] Sude N. (2022.) Unpacking the evidence elasticity of digital traces, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2022.2103946> (10.04.2023.)

ZAKONI I PRAVILNICI

- [4] Ustav Republike Hrvatske
NN [56/90](#), [135/97](#), [08/98](#), [113/00](#), [124/00](#), [28/01](#), [41/01](#), [55/01](#), [76/10](#), [85/10](#), [05/14](#)
<https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (08.04.2023.)
- [5] Zakon o kaznenom postupku
NN [152/08](#), [76/09](#), [80/11](#), [121/11](#), [91/12](#), [143/12](#), [56/13](#), [145/13](#), [152/14](#), [70/17](#), [126/19](#), [126/19](#), [130/20](#), [80/22](#) <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku> (09.04.2023.)
- [6] Zakon o policijskim poslovima i ovlastima <https://www.zakon.hr/z/173/Zakon-o-policijskim-poslovima-i-ovlastima> (09.04.2023.)
- [7] Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_02_20_216.html (09.04.2023.)

INTERNET

- [8] Encase Forensic <https://www.einvestigator.com/encase-forensic/> (12.04.2023.)
- [9] Enciklopedija <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=63438> (05.04.2023.)
- [10] Enciklopedija <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=22994> (07.04.2023.)
- [11] Enciklopedija <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49981> (07.04.2023.)
- [12] European Court of Human Rights <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights> (06.04.2023.)
- [13] Europska komisija za ljudska prava : https://commission.europa.eu/about-european-commission_hr (06.04.2023.)

- [14] Odbor ministara Vijeća Europe <https://www.coe.int/web/cm?> (06.04.2023.)
- [15] Opća deklaracija o ljudskim pravima : https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html (07.04.2023.)
- [16] Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima
https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/medjunarodni_pakt_o_gradjanskim_i_politickim_pravima.pdf (07.04.2023.)
- [17] Hrvatski sabor <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/povijest-saborovanja/vazni-datumi/19-svibnja-referendum-o-hrvatskoj-samostalnosti> (05.04.2023.)
- [18] United Nations <https://www.un.org/en/chronicle/article/international-human-rights-law-short-history> (07.04.2023.)
- [19] Ustavni sud Republike Hrvatske <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> (05.04.2023.)
- [20] What are 8 types of digital evidence <https://www.salvationdata.com/knowledge/8-types-of-digital-evidence/> (12.04.2023.)